

den beskriver hans overordentlige herlighed og styrke.

Nytårsfejring

I forbindelse med de senere nytårsfejring i Babylon blev Marduk omtalt som "Bel". Dermed er det helt tydeligt at han havde overtaget de almagts- og visdomshverv og evner, der tidligere tilhørte guden Enlil og de andre guder (se evt. J. Pritchard, *Ancient Near Eastern Texts*, pp. 331-334). Selve nytårsfejringsscermoniens bønner, der fulgte efter at Marduk var blevet tillagt en række stjerneguders identitet, sluttedes med ordene:

"Min Herre er min Gud,
Min Herre er min Gud,
Hvem ud over du, er Herre?"
(ANET s. 333, l. 316-317).

Marduks status var altså blevet så høj, at adskillige moderne forskere har

foreslået at der evt. skulle være tale om en form for monoteisme (troen på én gud). Det er dog nok mere rigtigt at tale om panteisme (troen på eksistensen af gud i alle ting) eller henoteisme (troen på flere guders eksistens - imens kun en bestemt dyrkes).

Bibelen og Marduk

De direkte bibelske referencer til Marduk (enkelte steder omtalt som "Bel") begrænser sig til profetskrifterne. Både Esajas og Jeremias gør nar af babylonerne, fordi de tror på afguder, der ikke har nogen magt til at hjælpe dem, når tiderne bliver hårde.

I Esajas 46,1-2 håner profeten særligt Bel-processionerne i Babylon, i hvilke Bel (Marduk) og hans søn, Nabu, gud for nabobyen Borsippa, kræver at blive båret af dyr, imens de ikke er i stand til at redde sig selv fra ▶

Notitser

SBA's sekretariat holder flyttedag

Vores forretningsfører Hans Hansen flyttede pr. 1/9 med vort sekretariat til:

Skovvej 4, Brejning, 7080 Børkop, Tlf. 75 86 17 48

Se i næste nr.

Artikel om to egyptiske inskriptioner, der kunne vedrøre israelitternes ophold i Egypten.

Kontroversiel

- men udfordrende!

Egyptologen David Rohls bog "A test of time" er uden overdrivelse den mest spændende og overraskende, men og kontroversielle og provokerende bog om Israels og Egyptens historie, jeg i mange år har haft fingre i. Spændende og overraskende, fordi den præsenterer en helt ny tolkning af allerede kendte arkæologiske fund og inskriptioner. Kontroversiel og provokerende, fordi bogens konklusioner er en voldsom udfordring til etablerede og toneangivende akademiske kredse både inden for arkæologi, egyptologi og bibelforskning.

Bogens forfatter udfordres selv af professor Thompsons (Teol. Fak., Kbh. Universitet, red.komm.) påstand, at GT er ren fiktion skrevet ca. to hundrede år f.Kr. - til at spørge, hvorfor der er så få eller ingen arkæologiske fund fra den første kongetid eller af Israels tilstedeværelse i Egypten?

Rohls højst overraskende forklaring er, at forskningen hidtil har byg-

get på en forkert kronologi. Den gamle traditionelle fremstilling af den egyptiske konge- og dynastirække, der også danner grundlag for tidsfastsættelser i f.eks. Israel, holder ikke - mener han. Det betyder, at arkæologerne har undersøgt de rigtige steder for beviser for Israels historie, men på et helt forkert tidspunkt.

Med den nye kronologi som udgangspunkt giver arkæologien ifølge Rohl enestående vidnesbyrd om nogle af de helt centrale personer i GT. Israel under Saul, David og Salomon placeres normalt i det, der kaldes Jernalder IIA (ca. 1000-925 f.Kr.), men i den nye kronologi rykkes tidslinien, så de tre første konger regerede i Yngre Bronzealderen (ca. 1350-1250 f.Kr.). Højest anderledes!

Bogen fortæller om fundet af en kæmpe statue af Jakobs søn, Josef og om udforskningen af Goshen. Den identificerer, hvem der var

Farao, da israelitterne forlod Egypten. Et brev, der nu er i British Museum, skulle stamme fra kong Saul. Den genopdager rigdommen og den højststående kultur, der fandtes på kong Salomons tid. Dette udpluk af spændende eksempler burde være nok til at de fleste bibellæseres nysgerrighed og videbegær.

Det sensationelle indhold præsenteres i en pædagogiske fremstilling. Desuden rummer bogen mange kort, oversigter og flotte illustrative billeder. En nyttig ordforklaring på samme side, hvor ordet anvendes, er med til at lette læsningen.

Som lægmand er det svært at vurdere, hvor holdbar Rohls argumentation er. Jeg frygter, at bogens indhold er så kontroversielt i forhold til den etablerede akademiske verden, at den ikke vil blive gensatnd for en seriøs debat og derved få det afprøvende modspil, den efter min mening fortjener.

Cand. mag. Peder Kølle

A Test of Time
The Bible - from myth to history
David Rohl,
House Publishing, London 1995

